

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR****DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2015/2769
Karar Tarihi : 30/5/2019

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Engin YILDIRIM
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Recep KÖMÜRCÜ
Burhan ÜSTÜN
Hicabi DURSUN
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Kadir ÖZKAYA
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Raportör : Recep KAPLAN
Başvurucu : Durmuş Fikri SAĞLAR
Vekilleri : Av. Türkay ASMA
Av. Mustafa BIÇAKÇI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şeref ve itibara yönelik sözlere karşı açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle şeref ve itibar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/2/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Birinci Bölüm tarafından 3/4/2019 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu; geçmiş dönemlerde milletvekilliği ve bakanlık görevlerinde de bulunmuş, tanınmış bir siyasetçidir. Ayrıca ulusal yayın yapan Birgün gazetesinde (gazete) olay tarihinde ve hâlen köşe yazarlığı yapmaktadır.

A. Arka Plan Bilgisi

8. Türkiye Büyük Millet Meclisinde 27/4/2007 tarihinde 11. Cumhurbaşkanı seçimi için ilk tur oylaması yapılmıştır. Aynı tarihte gece geç saatlerde Genelkurmay Başkanlığının internet sitesinde bir açıklama yayımlanmıştır. Lehte ve aleyhte değerlendirmelere konu olmakla birlikte kamuoyunda Cumhurbaşkanlığı seçim sürecini hedef aldığı yönünde geniş bir uzlaşa bulunan "*Basın Açıklaması*" başlıklı açıklama metni şöyledir:

"...

Türkiye Cumhuriyeti devletinin, başta laiklik olmak üzere, temel değerlerini aşındırmak için bitmez tükenmez bir çaba içinde olan bir kısım çevrelerin, bu gayretlerini son dönemde artırdıkları müşahade edilmektedir. Uygun ortamlarda ilgili makamların, sürekli dikkatine sunulmakta olan bu faaliyetler; temel değerlerin sorgulanarak yeniden tanımlanması isteklerinden, devletimizin bağımsızlığı ile ulusumuzun birlik ve beraberliğinin simgesi olan milli bayramlarımıza alternatif kutlamalar tertip etmeye kadar değişen geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

Bu faaliyetlere girişenler, halkımızın kutsal dini duygularını istismar etmekten çekinmemekte, devlete açık bir meydan okumaya dönüşen bu çabaları din kisvesi arkasına saklayarak, asıl amaçlarını gizlemeye çalışmaktadırlar. Özellikle kadınların ve küçük çocukların bu tür faaliyetlerde ön plana çıkarılması, ülkemizin birlik ve bütünlüğüne karşı yürütülen yıkıcı ve bölücü eylemlerle şarşırtıcı bir benzerlik taşımaktadır.

Bu bağlamda;

Ankara'da 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları ile aynı günde kuran okuma yarışması tertiplenmiş, ancak duyarlı medya ve kamuoyu baskıları sonucu bu faaliyet iptal edilmiştir.

22 Nisan 2007 tarihinde Şanlıurfa'da; Mardin, Gaziantep ve Diyarbakır illerinden gelen bazı grupların da katılımı ile, o saatte yataklarında olması gereken ve yaşları ile uygun olmayan çağ dışı kıyafetler giydirilmiş küçük kız çocuklarından oluşan bir koroya ilahiler okutulmuş, bu sırada Atatürk resimleri ve Türk bayraklarının indirilmesine teşebbüs edilerek geceyi tertipleyenlerin gerçek amaç ve niyetleri açıkça ortaya konulmuştur.

Ayrıca, Ankara'nın Altındağ ilçesinde 'Kutlu Doğum Şöleni' için ilçede bulunan tüm okul müdürlerine katılım emri verildiği, Denizli'de İl Müftülüğü ile bir siyasi partinin

ortaklaşa düzenlediği etkinlikte ilköğretim okulu öğrencilerinin başları kapalı olarak ilahiler söylediği, Denizli'nin Tavas ilçesine bağlı Nikfer beldesinde dört cami bulunmasına rağmen, Atatürk İlköğretim Okulunda kadınlara yönelik vaaz ve dini söyleşi yapıldığı yolunda haberler de kaygıyla izlenmiştir.

Okullarda kutlanacak etkinlikler, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili yönergelerinde belirtilmiştir. Ancak, bu tür kutlamaların yönerge dışı talimatlarla yerine getirildiği tespit edilmiş ve Genelkurmay Başkanlığınca yetkili kurumlar bilgilendirilmesine rağmen herhangi bir önleyici tedbir alınmadığı gözlenmiştir.

Anılan faaliyetlerin önemli bir kısmının bu tür olaylara müdahale etmesi ve engel olması gereken mülki makamların müsaadesi ile ve bilgisi dahilinde yapılmış olması meseleyi daha da vahim hale getirmektedir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Cumhuriyet karşıtı olan ve devletimizin temel niteliklerini aşındırmaktan başka amaç taşımayan bu irticai anlayış, son günlerdeki bazı gelişmeler ve söylemlerden de cesaret almakta ve faaliyetlerinin kapsamını genişletmektedir.

Bölgemizdeki gelişmeler, din ile oynamanın ve inancın siyasi bir söyleme ve amaca alet edilmesinin yol açabileceği felaketlerin ibret alınması gereken örnekleri ile doludur. Kutsal bir inancın üzerine yüklenmeye çalışılan siyasi bir söylem veya ideolojinin inancı ortadan kaldırarak, başka bir şeye dönüştüğü, ülkemizde ve ülke dışında görülebilmektedir. Malatya'da ortaya çıkan olayın bunun çarpıcı bir örneği olduğu ifade edilebilir. Türkiye Cumhuriyeti devletinin çağdaş bir demokrasi olarak, huzur ve istikrar içinde yaşamasının tek şartının, devletin Anayasamızda belirlenmiş olan temel niteliklerine sahip çıkmaktan geçtiği şüphesizdir.

Bu tür davranış ve uygulamaların, Sn. Genelkurmay Başkanı'nın 12 Nisan 2007 tarihinde yaptığı basın toplantısında ifade ettiği 'Cumhuriyet rejimine sözde değil özde bağlı olmak ve bunu davranışlarına yansıtma' ilkesi ile tamamen çeliştiği ve Anayasanın temel nitelikleri ile hükümlerini ihlal ettiği açık bir gerçektir.

Son günlerde, Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde öne çıkan sorun, laikliğin tartışılması konusuna odaklanmış durumdadır. Bu durum, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından endişe ile izlenmektedir. Unutulmamalıdır ki, Türk Silahlı Kuvvetleri bu tartışmalarda taraftar ve laikliğin kesin savunucusudur. Ayrıca, Türk Silahlı Kuvvetleri yapılmakta olan tartışmaların ve olumsuz yöndeki yorumların kesin olarak karşısındadır, gerektiğinde tavrını ve davranışlarını açık ve net bir şekilde ortaya koyacaktır. Bundan kimsenin şüphesinin olmaması gerekir.

Özetle, Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Atatürk'ün, 'Ne mutlu Türküm diyene!' anlayışına karşı çıkan herkes Türkiye Cumhuriyeti'nin düşmanıdır ve öyle kalacaktır.

Türk Silahlı Kuvvetleri, bu niteliklerin korunması için kendisine kanunlarla verilmiş olan açık görevleri eksiksiz yerine getirme konusundaki sarsılmaz kararlılığını muhafaza etmektedir ve bu kararlılığı ile bağlılığı ile inancı kesindir.

..."

9. Bunun üzerine 28/4/2007 tarihinde Hükümet Sözcüsü ve Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in bir basın toplantısı düzenleyerek yaptığı açıklamanın ilgili kısmı şöyledir:

“ ...

Dün Genelkurmay Başkanlığı tarafından çeşitli konulardaki görüşlerini ifade eden bir açıklama, basın yayın organlarına gece yarısı verilmiş ve Genelkurmay Başkanlığının internet sitesinde yayınlanmıştır. Bu açıklama hükümete karşı bir tutum olarak algılanmıştır. Kuşkusuz demokratik bir düzende bunun düşünülmesi dahi yadırgatıcıdır.

Öncelikle söylemek isteriz ki Başbakanlığa bağlı bir kurum olan Genelkurmay Başkanlığının herhangi bir konuda hükümete karşı bir ifade kullanması demokratik bir hukuk devletinde düşünülemez.

Genelkurmay Başkanlığı hükümetin emrinde, görevleri Anayasa ve ilgili yasalarla tayin edilmiş bir kurumdur. Anayasamıza göre, Genelkurmay Başkanı görev ve yetkilerinden dolayı Başbakan'a karşı sorumludur. Bu metnin basın yayın organlarına verilmesi ve Genelkurmayın internet sitesinde yayınlanmasındaki zamanlama manidardır. Öncelikle devletimizin yüce makamı olan Cumhurbaşkanlığına 11. Cumhurbaşkanını seçme sürecinde böyle bir metnin hem de gece yarısı ortaya çıkması, son derece dikkat çekicidir. Bunun bu hassas dönemde Anayasa Mahkemesi eksenli tartışmalar yapılırken ortaya çıkması yüce yargıyı etkilemeye yönelik bir girişim olarak algılanacaktır.

Herkes şunu açıkça bilmelidir ki hükümetimiz, devletimizin Anayasa'nın 1, 2 ve 3. maddelerindeki temel ve vazgeçilmez ortak değerleri, ülkemizin birlik ve bütünlüğü, milletimizin saygınlığı Türkiye'nin laik demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olma niteliği konusunda herkesten daha fazla taraftır ve hassastır.

Türkiye'nin milli birlik ve bütünlüğü ve Türk milletinin esenliği bu değerlerin korunmasıyla mümkündür. Cumhuriyetimizin temel niteliklerine Anayasa ve yasalara aykırı gerçek ve tüzel kişiler tarafından zaman zaman ortaya konan hiçbir tutum ve davranış tasvip edilemez, tasvip etmek de mümkün değildir. Bu durumlarda zaten başta Cumhuriyet Savcılığı olmak üzere soruşturma makamları hiç kimseden izin almadan gerekli soruşturmaları yapma yetkisine sahiptirler. Bu konularda gereğini yapmak onların vazifeleridir. Ayrıca hükümetimizin ve bağlı birimlerin gerek basın yoluyla duyulan gerekse çeşitli ortamlarda dile getirilen devletimizin temel değerleriyle çelişen uygulamalar konusunda duyarsız kalması söz konusu olamaz. Bu nedenle ilgili metinde Genelkurmay Başkanlığının hükümetle ilişkileri bakımından son derece yanlış ifadelerin yer alması üzücü olmuştur.

Devletimizin tüm temel kurumlarının bu konularda daha özenli ve dikkatli olması gerektiği. Türkiye'nin güçlenme, modernleşme ve demokratik standartlarını yükseltme sürecinin sağlıklı yürümesi bakımından zorunludur. Aksi halde devletimizin güçlenmesine, ülkemizin huzur ve refahına telafi edilemez zararlar verilmiş olacaktır. Devletimizin temel değerlerini koruma konusunda birincil görev hükümetindir. Hükümet bu konuda tavizsiz bir şekilde taraf olduğu için hükümete bağlı tüm kurumların da bu doğrultuda taraf olmaları zaten eşyanın tabiatı gereğidir.

Türkiye'nin her sorunu hukuk kuralları ve demokrasi içinde çözülecektir. Aksi bir düşünce ve tutum asla kabul edilemez. Herkese ve her kuruma düşen görev bu sürecin ilerlemesini kolaylaştırmaktır. Bunun dışındaki arayışların ülkemize ve milletimize ne kadar zarar verdiği geçmişte yeteri kadar acı biçimde tecrübe edilmiştir. Hükümetimiz, demokratik laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Cumhuriyetimizi daha da güçlendirmek ve demokrasimizi zedeletmemek konusunda tam bir kararlılık içindedir. Cumhuriyetimiz ve demokrasimiz hepimiz için geri döndürülemez bir kazanımdır.

Bugün devletimizin temel niteliklerini koruma konusunda hepimiz el ve gönül birliği içinde geleceğe nasıl daha güçlü yürürüz onun mücadelesini vermeliyiz. Enerjimizi iç tartışmalarla tüketmek yerine ülkemizi küresel rekabette daha güçlü hale getirmeye ve milletimizin refah ve mutluluğunu artırmaya sarfetmeliyiz.

Bu bağlamda, bazı iyi niyetli olmayanların hükümetimizle Türk Silahlı Kuvvetlerimizi karşı karşıya getirme çabalarını da boşa çıkarmalıyız. Türkiye'nin uluslararası toplumda itibarını zedeleyen, çağdaş dünyadaki konumumuza zarar veren, Türk ekonomisinin istikrarını tehdit eden, demokrasiye aykırı ve Türk milletinin vicdanında yara açan davranışlardan tüm sorumluluk sahiplerinin kaçınması gereklidir.

Güven ve istikrarı zedeleyenler ülkemizin ve milletimizin ali menfaatleri bakımından doğuracağı olumsuz sonuçların sorumluluğunu da yükleneceklerini bilmelidirler.

..."

10. Anılan açıklama ve akabinde yaşanan bazı gelişmelerden sonra ilgili dönemdeki Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt arasında 4/5/2007 tarihinde İstanbul Dolmabahçe Sarayı'nda bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmenin içeriği ile ilgili olarak görüşmenin taraflarınca bir açıklama yapılmamış, görüşme ile ilgili olarak kamuoyunda ve basında çok farklı iddialar gündeme getirilmiştir.

B. Başvuru Konusu Olay

11. Başvurucunun, yazarı olduğu gazetede 15/5/2008 tarihinde "*Büyükanıt'a Dosya Verildi mi?..*" başlıklı aşağıdaki köşe yazısı yayımlanmıştır.

"Anayasa Başkan Vekilinin polisler tarafından dinleniyor iddiaları sonrası Ankara'da heyecan doruk noktaya çıktı. Ne oluyoruz?!. Oysa 'dinlenme' iddiaları yeni değil. Üstelik bildiğimiz bazı gerçek olaylarda hafızalarımızda!..

...

1988 yılında, Genel Sekreterliğini yaptığım SHP'nin Genel Başkanı 'Erdal İnönü'nün meclisteki odasının'da dinlendiğini tespit etmiştik.

Yaptığımız çok gizli toplantılarla ilgili haberlere Başbakan Özal tarafından atıflar yapılır ya da elde edilen bilgiler ışığında gündemle ilgili geliştireceğimiz taktiklerin önü, hemen anında 'Özal ve bakanları' tarafından cevabi açıklamalarla kesilirdi. Benzeri olaylar birkaç kez tekrarlandığında dönemin Emniyet Genel Müdürü ve MİT Müsteşarları ile bizzat ben konuşmuş, 'resmen şikâyet etmiş ve bu duruma çare bulunmasını istemiştim.' Pişkince bana; 'henüz böyle gelişkin bir tekniklerinin olmadığını iletilmişlerdi.' Daha sonra Genel Merkez binamızı ve Meclis Grup odamızı kendi imkânlarımızla aratmış ve bazı yasadışı bilgilere ulaşmıştı. Aynı kaygıları dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz da yaşadı. Ve özel çalışma odasında 'böcekler' bulundu.

...

İktidarların muhalefeti ya da devletin bazı kurumlarının siyasi iktidarları, veya, kendilerince 'karşıt' olarak görülen yetkili yetkisiz bazı kişileri takip ettiği, dinlediği, fotoğraflarını çektiği, ilişkilerini araştırdığı, haklarında raporlar tuttuğu bilinen bir gerçek...

Bu takip dn daha ilkel, bugün ise son derece teknolojik aygıtlarla daha yakın ve daha pervasızca yapılıyor!..

Dn bazı kurumlar,korkutmak ya da susturmak için bazı yöntemleri kullanıyorlardı. Ama son derece gizli ve sessizce bu işlemleri sürdürüyordu. Üstelikle herkesi takip edecek cesaretleri de yoktu. Çünkü yakalandıklarında 'yasaların onlara ne yapacağını' biliyorlardı.

Bugün daha sinsice, ama daha yeni teknik ve başarıları kanıtlanmış taktiklerle takiplerini yapıyorlar. Ne var ki günümüzde takip edilenler de, kuşku edilenler de ve ortalama vatandaş da devletin ve hükümetlerin takip etme 'hevesini' biliyor.

Ancak, bu 'kıskacıtan' kurtulacak bir yol bulamıyor!.. Sokaklar kameralarla dolu. Tüm telefonlar kolayca dinlenebiliyor. Bilgisayarlar rahatça takip ediliyor. Her türlü iletişim kontrol altında. Artık istenirse uzaydan her türlü resmi alınabiliyor, her ses kayıt ediliyor ve her olay takip edilebiliyor. Yani herkesin malı meydanda!..

Maalesef en temel insan hakkımız bu gün gasp ediliyor. Ama en vahşi ihlal Türkiye de!..

...

Hukukun üstünlüğünü kabul eden ülkelerde vatandaşın 'özel yaşamı' güvence altındadır.

Yargı kararı olmadan, takip edilemez, telefonları dinlenemez, ilişkileri araştırılmaz, fotoğrafları çekilemez!.. Başka takipler sırasında 'tesadüfen takılan' bilgiler nedeni ile 'yasa dışı' faaliyetleri tespit edilenler bile suçlu olarak kabul edilemez. Alınan kayıtlar hemen 'yok' edilir.

...

Oysa Türkiye 'de devlet ve AKP arasında birbirilerini 'yok etme' üzerine ciddi bir savaş yaşanıyor. Bu tehlikeli savaş, Türkiye 'yi hukuk devleti olmaktan çıkarmaktadır.

Bugün devlet içinde kendilerine bağlı personel ile tüm olanaklar kullanılarak 'hükümet' ve 'ordu' amansız bir kavgaya girmiş.

Devletin bazı kurumları seçilenleri takip ederken, hükümette bu kurumlardaki etkin kişiler hakkında raporlar tuturmakta.

Amaç, birinin diğerini alt edebilmesi adına, gerekli olan yanlışların, eksiklerin, hataların ve suçların bulunması!..

...

Tam bu yorumun ardından AKP 'yi yakından bilen bir hukuk adamının bir iddiasını dile getirmek istiyorum. Herkesin merak ettiği Başbakan ile Büyükanıt 'ın Dolmabahçe görüşmesi ilgili bilgi!.. Başbakan bu görüşmede; Bayan Büyükanıt 'ın yapmış olduğu harcamaları içeren bir dosyayı Genel Kurmay başkanının önüne koymuş.

Dosya içeriği son derece ürkütücüymiş.

Böylece, bu dosyanın ortaya çıkması halinde tıpkı Eski ... Komutanı ... Paşanın başına gelenlerin Büyükanıt 'ın da başına gelebileceği ima edilmiş!..

O günden sonra Büyükanut, Başbakanı ve AKP'yi doğrudan hedefleyen açıklamalardan kaçınmış. Görev süresinin uzatılmasını istememesinin altında yatanda 'bu neden' olduğu iddia ediliyor.

...

Basında çıkan; Abdülatif Şener'in Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesi askerlerle yaptığı görüşmenin 'tutanakları' önüne konularak 'seçimlere girmesinin önlenildiği' iddiası hatırlanınca, yukarıdaki iddianın ciddiye alınması gerekir!.. Bu konu mutlaka Mecliste gündeme getirilmeli!

...

Bu 'kol kıvrma, güç gösterme çabası!' pervasızca devam ederse Türkiye 'kabile' yönetimine teslim olur!..

Acaba bir milletvekili çıkıp da bu memlekette 'neler oluyor! 'diye sormayacak mı?!.."

12. Başbakan ile Genelkurmay Başkanı arasındaki görüşmede, Başbakan tarafından Genelkurmay Başkanı'na bir dosya verildiği konusundaki iddialar ilk kez başvuru tarafından gündeme getirilmiştir.

13. Anılan yazıdaki iddialarla ilgili olarak Başbakanlık Basın Merkezi tarafından 17/5/2008 tarihinde -daha sonra pek çok basın organınca haberleştirilen- bir açıklama yapılmıştır. Açıklama şöyledir:

"Bugünkü Vatan Gazetesi'nde, daha önce Birgün Gazetesi'nde yayınlanan Fikri Sağlar imzalı bir yazıya atfen, Sayın Başbakanımızın Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanut ile yaptığı bir görüşmenin içeriği hakkında hayasız bir yalan, alçakça bir iftira yer almıştır.

Söz konusu görüşmeye ilişkin daha önce yapılan Başbakanlık açıklamasında da belirtildiği gibi devlet meselelerinin değerlendirildiği görüşmenin içeriği, yine devlet adap ve geleneklerimiz icabı olarak mahrem tutulmuştur.

Üçüncü kişilerin görüşmenin içeriği hakkında hiçbir şekilde bilgi sahibi olması mümkün değilken yapılan bu yayınlar bir 'kara propaganda' faaliyetinin ürünüdür. Hedefi ve maksadı, milletimizin ve devletimizin menfaatlerine hizmet etme şerefinden başka hiçbir hesabı olmayan Sayın Başbakanımız ile Sayın Genelkurmay Başkanımızı ypratmak ve karalamaktır.

Daha önce çeşitli açıklamalarımızda da belirtildiği gibi akıl süzgecinden bile geçmeyecek böylesine hayasız yalanları önce yayınlayıp sonra yalanlama gelmezse doğru ilan etmek, basın meslek ilkeleri bakımından büyük bir ahlaksızlıktır.

Sorumlu ve ahlaklı yayıncılıkta aslolan, yayınlamadan önce ilgili taraflar nezdinde bilginin doğruluğunu soruşturmaktır. Söz konusu iftiranın ne doğruluğu soruşturulmuş ne de herhangi bir kaynağa dayandırılma ihtiyacı duyulmuştur.

Bu 'kara propaganda' ürünü iftirayı ortaya atan ve yayınlayanlardan hukuk zemininde hesap sorulacağından kamuoyumuz şüphe duymamalıdır."

14. Bu açıklamadan ayrı olarak Başbakan, başvuru tarafından kaleme alınan yazıyla kişilik haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle başvurucuya ve gazeteye karşı manevi tazminat davası açmıştır. Başvurucu da Başbakanlık açıklamasında yer verilen "ahlakdışı", "alçakça", "hayasızca" şeklindeki ifadeler nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle Başbakan'a karşı manevi tazminat davası açmıştır. Bu davalar birleştirilerek Ankara 12. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülmüştür. Mahkeme 28/12/2013 tarihinde aşağıdaki gerekçelerle her iki tarafın da davasının reddine karar vermiştir:

"...Birleşen dava davacısı Durmuş Fikri Sağlar ..., davalının çeşitli televizyon kanallarında ve Başbakanlığın resmi internet sitesinde yer alan sözlü ve yazılı açıklamaları ile davacı müvekkilini küçük düşürdüğünü, bu cümleden olarak; müvekkili hakkında "ahlak dışı, alçakça ve hayasızca" şeklindeki söz ve ifadeler kullandığını, bu şekilde müvekkilinin kişilik haklarına saldırıda bulunduğunu beyanla, 10.000 TL manevi tazminatın yayın tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte tahsilini talep ve dava etmiştir.

...Anayasanın 28. maddesi ve 5187 sayılı Basın Yasası'nın 1.maddesindeki düzenleme ile, basının özgürce yayın yapması güvence altına alınmıştır. Gerek yazılı, gerekse görsel basının bu özgürlüğü kullanırken kişilik haklarına saygı göstermesi de yasal ve tabii bir zorunluluktur. Yayın hukuka uygunluğunun kabul edilebilmesi için, yayında kamu yararı bulunması, haberin olduğu biçimi ile verilmesi, yayının gerçek olması, toplumsal ilginin varlığı, konunun güncelliği, haberde öz ve biçim arasında denge bulunması gerekir. Aksi durumda hukuka aykırılık söz konusu olup, kişilik haklarına saldırının varlığı kabul edilir. Tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde, asıl davaya konu somut olayda; davalı Durmuş Fikri Sağlar tarafından kaleme alınan ve Birgün Gazetesinin 15.05.2008 günlü sayısında yayınlanan yazı, görsel ve yazılı basında haber konusu yapılan ve davacı Başbakan ile dava dışı Genel Kurmay Başkanı Org. Yaşar Büyükanıt arasında yapıldığı iddia olunan görüşme ile ilgili olarak yorum ve eleştirileri ihtiva etmektedir. Başbakan olarak topluma mal olmuş siyasi bir kişinin siyasi icraatları ve siyasal yaşamı ile ilgili olan tüm tutum ve davranışlarının kamuoyunca bilinmesinde kamu yararı olduğu, kendisine yönelik sert ve ağır eleştirilere dahi katlanması gerektiği demokratik toplum yaşamının vazgeçilmez gereğidir. Ancak bu ifade ve eleştiri özgürlüğü kullanılırken kişilik haklarına saygı gösterilmesi de yasal ve tabii bir zorunluluktur. Bu cümleden olarak, davalının dava konusu edilen yazısı bir bütün olarak değerlendirildiğinde, davacının siyasi icraatlarının, tutum ve davranışlarının ağır ve sert bir şekilde eleştirildiği anlaşılmaktadır. ... manevi tazminat koşullarının oluşmadığı sonuç ve kanaatine varılarak, asıl davanın reddine karar verilmiştir.

Birleşen davada ise, davalı tarafından davacı aleyhinde sarfedilen ve görsel/yazılı basında yer alan söz ve ifadelerin, asıl davaya konu olan ve davalı hakkındaki ağır eleştirilere karşılık olarak sarfedildiği, davacıyı tahkir etmek veya küçük düşürmek amacı olmadığı, savunma amaçlı olduğu ve ayrıca davacının siyasi kişiliği de dikkate alınarak ağır eleştirilere açık olması gerektiği düşünülerek ve yukarıda özetlenen yasal durum da gözetilerek, manevi tazminat için koşulların oluşmadığı sonuç ve kanaatine varılmış, bu nedenle davanın reddine karar verilmiştir..."

15. Anılan karar, temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesince 1/10/2014 tarihinde onanmıştır. Karar düzeltme talebi ise 17/12/2014 tarihinde reddedilmiştir. Ret kararı başvurucuya 22/1/2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 16/2/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. İlgili ulusal hukuk için bkz. *Osman Oktay Ekşi*, B. No: 2014/3092, 27/12/2017, §§ 21-23; uluslararası hukuk için bkz. *Kemal Kılıçdaroğlu*, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 29-35.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 30/5/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, aleyhinde kullanıldığını belirttiği "*hayasız, yalancı, alçakça ahlak dışı saldırı, paranoya tüccarlığı, ayıptır kardeşim bu mesleği bu kadar düşürme*" şeklindeki ağır sözlere rağmen davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının; mahkemece hukuki olmayan gerekçelerle Başbakan'ın korunması nedeniyle eşitlik ilkesinin; görüşlerini açıklamasından dolayı hakarete uğramış olmasına rağmen mahkemece korunmaması nedeniyle de şeref ve itibar hakkının, düşünce ve kanaat hürriyetinin ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu bağlamda başvurucunun tüm iddiaları, Anayasa'nın 17. maddesinde öngörülen şeref ve itibar hakkı kapsamında incelenecektir. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

21. Başvurucu, ilk derece mahkemesine sunduğu dava dilekçesinde sadece "*ahlakdışı*", "*alçakça*", "*hayasızca*" şeklindeki ifadelerden şikayetçi olmuş, derece mahkemeleri de incelemelerini bu şikayetlerle sınırlı olarak yapmıştır (bkz. § 14). Bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi gereğince olağan kanun yollarında ileri sürülmeyen ihlal iddialarının doğrudan Anayasa Mahkemesince incelenebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle; başvurucunun ilk derece mahkemesine sunduğu dava dilekçesinde ileri sürmediği "*paranoya tüccarlığı, ayıptır kardeşim bu mesleği bu kadar düşürme*" şeklindeki ifadelerle ilişkin iddia ve şikayetlerin bireysel başvuru kapsamında ileri sürülmesi ikincillik ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi incelemelerini sadece ilk derece mahkemesine sunulan dava dilekçesinde ileri sürülen ve derece mahkemelerince incelenen ifadeler üzerinden yapacaktır.

1. Genel İlkeler

a. Bireyin Şeref ve İtibarının Korunmasında Devletin Pozitif Yükümlülüğü

22. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevî bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (*İlhan*

Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 44) Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (*Nilgün Halloran*, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; *Adnan Oktar (3)*, B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; *Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 45; *Önder Balıkcı*, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 44).

23. Buna ilave olarak Anayasa Mahkemesi; siyasetçilerin, kamuoyunca tanınan kişilerin ve kamusal yetki kullanan görevlilerin gördükleri işlev nedeniyle daha fazla eleştiriye katılmak durumunda olduklarını ve bunlara yönelik eleştirinin sınırlarının çok daha geniş olduğunu her zaman vurgulamıştır (siyasetçilerle ilgili olarak bkz. *Ergün Poyraz (2)* [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 58; kamusal yetki kullanan görevlilerle ilgili olarak bkz. *Nilgün Halloran*, § 45; tanınan bir Cumhuriyet başsavcısı ile ilgili olarak bkz. *İlhan Cihaner (2)*, § 82; tanınan ve siyasete hazırlanan bir kamu görevlisi ile ilgili olarak bkz. *Önder Balıkcı*, § 42).

b. Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

24. Mahkememiz ifade özgürlüğü bağlamında *demokratik toplum düzeninin gerekleri* ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. İfade özgürlüğü; kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve gerçekleştirme konusunda başkalarını ikna etme çabaları, bu çabaların hoşgörüle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Bekir Coşkun*, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

c. İfade Özgürlüğü ile İtibarın Korunmasını İsteme Hakkı Arasında Adil Denge

25. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya benzer başvurularda, başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan şeref ve itibar hakkı ile şikâyet konusu ifadelerin sahibi olan kişilerin Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmektedir (*Nilgün Halloran*, § 27; *Ergün Poyraz (2)*, § 49; *İlhan Cihaner (2)*, § 49; *Kemal Kılıçdaroğlu*, §§ 56-58). Bu, soyut bir değerlendirme değildir. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için kullanılan ifadelerin türünün, kamusal tartışmalara katkı sunma kapasitesinin, ifadelerin kimin tarafından dile getirildiğinin, kime yöneldiğinin, tarafların şöhret derecelerinin ve ilgili kişilerin önceki davranışlarının, kamuoyu ile diğer kişilerin kullandıkları ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığının değerlendirilmesi gerekir (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 56; *Nilgün Halloran*, § 44; *Ergün Poyraz (2)*, § 56; *Kadir Sağdıç* [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 58-66; *İlhan Cihaner (2)*, §§ 66-73). Bunun için başvurucuya yönelik sözlerin bağlamından koparılmaksızın olayın bütünselliği içinde ele alınması gerekir (*Nilgün Halloran*, § 52; *Önder Balıkcı*, § 45).

26. Öte yandan dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesi önemlidir. Bu noktada maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayrıma gidilmelidir. Maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırdta tutulmalıdır (*Kadir Sağdıç*, § 57; *İlhan Cihaner* (2), § 64). Ancak bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilafli açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı orantısız olabilir (*Cem Mermut*, B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48).

27. Söz konusu değerlendirmelerde derece mahkemelerinin belirli bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir. Anayasa Mahkemesinin görevi, bu denetimi yerine getirirken derece mahkemelerinin yerini almak değil, söz konusu yargı mercilerinin takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 17. maddesi açısından doğruluğunu denetlemektir. Derece mahkemeleri tarafından ortaya konulan gerekçelerin *ilgili ve yeterli* görünüp görünmediğini tespit edebilmek amacıyla bu değerlendirme davanın bütünü dikkate alınarak yapılacaktır. Başvurucunun şeref ve itibar hakkının gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile korunmaması Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder.

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

28. Eldeki başvurunun çözümlenmesinde gözönünde tutulması gereken ilk husus hem başvurucunun hem de davalının toplumsal konumlarıdır. Bir yanda tanınan bir siyasetçi ve aynı zamanda olay tarihinde gazeteci kimliğine sahip olan, görüşleri yaygın kitleler tarafından takip edilen başvuru; diğer yanda ise olayların yaşandığı tarihte Başbakan olan davalı bulunmaktadır.

29. Seçmenlerini temsil eden, onların taleplerini, endişelerini ve düşüncelerini politik alana aktaran ve çıkarlarını savunan seçilmiş kişiler için ifade özgürlüğünün özellikle değerli olduğu açıktır (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 60). Somut olayda davalı konumunda olan Başbakan'ın sözleri değerlendirilirken bu husus gözardı edilemez.

30. Başvuru konusu olayda davalının sözleri kamuoyu tarafından tanınan bir gazeteci ve siyasetçi olan başvurucuya yönelik olduğu için kabul edilebilir eleştiri sınırları, sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniştir. Bu sebeple eldeki başvuruya konu olayın taraflarından biri olan başvurunun kendisine yönelik eleştirilere diğer vatandaşlara göre daha fazla hoşgörü göstermesi gerekir.

31. Somut davanın kendine has koşullarında mahkemelerin başvuru eleştiri sınırını aşan bir müdahaleye karşı korumakta yetersiz kalıp kalmadıkları incelenmelidir. Öte yandan somut başvurudaki ihtilafın büyük ölçüde dava konusu sözlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesi ile ilgili olduğu görülmektedir.

32. İlk derece mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmelerde olgusal bir temele sahip olmasa aşırı olarak değerlendirilebilecek olan ve Başbakanlık açıklaması bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurunun dile getirdiği iddiaları hedef aldığı açık olan "*hayasız bir yalan*", "*alçakça bir iftira*", "*basın meslek ilkeleri bakımından büyük bir ahlaksızlık*" şeklindeki ifadeler başvurunun davalıya yönelik olan iddialarıyla birlikte

değerlendirme konusu yapılmıştır. Bu kapsamda davalı tarafından söylenen sözlerin başvuruçunun önceki yazılarında ileri sürdüğü iddialara cevap niteliği taşıdığı vurgulanmıştır.

33. Anayasa Mahkemesi; başvuruçunun tarafından ileri sürülen, davalı Başbakan'ın Genelkurmay Başkanı ile olan görüşmesi esnasında Genelkurmay Başkanı'na eşinin harcamalarıyla ilgili bir dosya verdiği, bu dosyadaki bilgilere dayalı olarak adı bazı yolsuzluklara karışan ve bu nedenle mahkûm olan eski bir komutanla aynı akıbete uğrayacağı yönünde uyarıda bulunduğu yönündeki iddiaların ciddi iddialar olduğunu gözönünde bulundurmaktadır. Kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan olgulara dayanan iddiaların desteklenmesi için güvenilir deliller sunulması gerekir (*Nihat Durmuş ve Durmuş Ofset Gaz. Bas. Yay. Mat. Kûl. ve Spor Etk. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/5761, 10/5/2018, § 54). Buna karşılık başvuruçunun, bu yöndeki iddialarını herhangi bir dayanak göstermeksizin soyut olarak ve sadece "*AKP'yi yakından bilen bir hukuk adamının bir iddiası*"nı referans vererek gündeme getirmiştir. Atıf yapılan hukuk adamının kim olduğu ve iddiasını hangi olgulara dayandırdığı konusunda başvuruçunun yazısında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

34. Davalı Başbakan, başvuruçunun yazısında ileri sürdüğü iddiaları hedef alan sözleriyle başvuruçunun ileri sürdüğü bu iddialara karşı bazı değer yargıları ifade etmiştir.

35. Soyut bir şekilde ve sadece "*AKP'yi yakından bilen bir hukuk adamı*"na atıf yapılarak, ilave herhangi bir dayanak gösterilmeksizin gündeme getirilen iddiaların ilk kez başvuruçunun tarafından ileri sürülen iddialar olduğu da belirtilmelidir. Bu çerçevede, davalı Başbakan tarafından söylenen sözlerin ilk kez başvuruçunun tarafından dile getirilen ciddi iddialara bir cevap mahiyetinde olduğu sonucuna varılmıştır.

36. Somut olayda ilk derece mahkemesi, ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında bir denge kurma işlemi yapmıştır. İlk derece mahkemesi, davaya konu ifadeleri başvuruçunun davalıya yönelik olarak gündeme getirdiği önceki iddialarıyla birlikte değerlendirmiş ve bu bağlamda başvuruçuya yönelik eleştirilerin kişilik haklarına saldırı seviyesinde olmadığına karar vermiştir.

37. İlk derece mahkemesinin kararı Anayasa Mahkemesinin verdiği sonuçlarla birlikte değerlendirildiğinde başvuruçunun davasının reddini haklı göstermek için mahkemenin belirttiği gerekçeler ilgili ve yeterli kabul edilmiştir.

38. Bu şartlarda yukarıdaki değerlendirmelerin tamamı ve yargı mercilerinin farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payları da dikkate alındığında devletin başvuruçunun şeref ve itibar hakkı bağlamındaki pozitif yükümlülüklerine uyulduğu, derece mahkemelerince tarafların haklarının değerlendirilmesinde açık bir dengesizlik saptanmadığı ve bu kapsamda bir ihlalin olmadığına açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvuruçunun *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 30/5/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU